

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Eshkuvatova Zarnigor Asliddin qizi

SamDU Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti IV bosqich talabasi

MUMTOZ ADABIYOT VAKILLARIDAN NAVOIY IJODI VA HIKMATLARINI BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'TISH

Annotatsiya. Mazkur maqolada Alisher Navoiy merosi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini shakllantirishning ilmiy-nazariy jihatlari yoritilgan bo'lib, bu o'qituvchilarning dars jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarini mumtoz adabiyotga olib kirishiga yordam beradi hamda o'quvchilarning mumtoz adabiyotga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, hikmatlar, tafakkur, mumtoz adabiyot, pedagog, o'qituvchi, o'quvchi, ijod, metod.

Boshlang'ich sinf bolasining ma'naviyatini, tafakkurini shakllantirish- bu doimiy tizimlilik, uzviylikni, davomiylikni talab etadi. Bu vazifalarni amalga oshirishda buyuk mutafakkir, davlat arbobi hazrat Alisher Navoiy merosidan foydalanishni davr taqozo qilmoqda. Bu borada birinchi yurtboshimizning "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida alohida to'xtalib o'tgani e'tiborga molik. "O'zbek xalqi ma'naviy dunyosining shakllaniga g'oyat kuchli va samarali ta'sir ko'rsatgan ulug' zotlardan yana biri – bu Alisher Navoiydir bobomizdir. Biz uning mo'tabar nomi,

ijodiy merosining boqiyliigi, badiiy dahosi zamon va makon chegaralarini bilmasligi haqida doimo farxlanib soʻz yuritamiz.

Alisher Navoiy xalqimizning ongi va tafakkuri, badiiy madaniyati tarixida butun bir davrni tashkil etadigan buyuk shaxs, milliy adabiyotimizning tengsiz namoyondasi, millatimizning gʻururi, shaʼni-sharafini dunyoga tarannum qilgan oʻlmas soʻz sanʼatkoridir. Taʼbir joiz boʻlsa, olamda turkiy va forsiy tilda soʻzlovchi biror-bir inson yoʻqki, u Navoiyni bilmasa, Navoiyni sevmasa, Navoiyga sadoqat va eʼtiqod bilan qaramasa. Agar bu ulugʻ zotni avliyo desak, u avliyolarning avliyosi, mutafakkir desak, mutafakkirlarning mutafakkiri, shoir desak, shoirlarning sultonidir”.

Yosh avlod faqat Navoiy asarlaridan emas, umuman mumtoz adabiyotimiz chashmalaridan bebahra qolayotganligi juda tashvishlanarli. Ahvol shu tarzda davom etaversa, yaqin besh-oʻn yilda oʻtmish adabiyotimizga mutlaqo ehtiyoj sezmaydigan, goʻzallik tuygʻusidan mahrum, moddiy dunyo gʻam-tashvishidan boshqasini tan olmaydigan yoshlarning butun bir avlodi vujudga kelishi hych gap emas. Eng yomoni, bunday oʻspirinlar mustaqil fikr, adabiyot, sanʼat, maʼnaviyat, maʼrifatninginson taqdiridagi qimmat, yashashdan asosiy maqsad nima ekanligi toʻgʻrisida bosh qotirib oʻtirishni ortiqcha tashvish deb biladi. Shu bois mumtoz adabiyot vakillarini boshlangʻich sinflarda oʻrganish ahamiyatlidir.

Navoiy ijodi bebaho xazina. Undan imkon qadar tezroq foydalanish lozim. Shuning uchun bugungi kunda boshlangʻich sinflardan boshlab Navoiy merosi bilan bolalarni tanishtirish, ularni maʼnaviy-axloqiy ruhda tarbiyalash muhim masalalardan bir sanaladi. Oʻzbek xalqining ulugʻ shoiri va mutaffakiri Alisher Navoiy jahon adabiyotining buyuk sanʼatkorlaridandir. Uning nomi va merosi Gomer va Dante , Rudakiy va firdavsiy , Nizomiy va Shota Rustaveli, Saʼdiy va Jomiy , Shekspir va Balzak , Pushkin va Tolstoy kabi ulkan soʻz sanʼatkorlari bilan birga tilga olinadi.Navoiyning butun faoliyati va ijodiyotini insonning baxt-saodati uchun kurashga , xalqning osoyishtaligiga , obodonchilik ishlariga , ilm –fan ravnati va taraqqiyotiga bagʻishlangan desak , shubhasizdir.Navoiy meʼrosi boshlangʻich sinf oʻquvchilarining tafakkurini shakllantirishda muhim vositalardan hisoblanadi.

Alisher Navoiy pedagog-mudarris. U ta'lim-tarbiya masalalariga alohida e'tibor berar ekan, tarbiya jarayonlarini, vositalarini, talablarini ko'rsatadi. U ta'limda ilmiylik, asoslanganlik, tarixiy kabi talablarni asos qilib oladi. O'z davridagi musulmon maktablarining yutuq va kamchiliklarini tahlil etadi. Uning asarlarida axloqiy va mehnat tarbiyasiga doir qarashlari asosiy o'rinni tashkil etadi. Alisher Navoiy ijodiyotiga qiziqish, uni o'rganish Yevropa va Rossiyada ham hiyla katta tarixga ega. Fransuz sharqshunosi *Kartmer* 1481 yilda bosilgan xrestomatiyasida Alisher Navoiyning "Muhokamat ul-lug'atayn" va "Tarixi mulki Ajam"ini e'lon qilgan, *I.N.Berezin* "Turk xrestomatiyasi"da uning barcha asarlaridan parchalar berilgan. *M.Nikitskiy* 1856 yilda birinchi manbalar asosida "Amir Nizomiddin Alisher. Uning davlat va adabiyot sohasidagi ahamiyati" mavzuida magistrlik dissertasiyasini yozadi.

Aytib o'tilganidek, Navoiy ijodini o'rganish davr va yosh talab qilmydi. Zero, mutafakkir ijodidan har kim, har qachon o'ziga munosibini topa oladi. Albatta, dars jarayonlarining nechog'li samarali va mazmunli o'tishi har jihatdan o'qituvchining malaka va tajribasiga, psixologik mahorati va izlanuvchanligiga bog'liqdir. Navoiy ijodini boshlang'ich sinflarda o'rganish ko'p jihatdan aqliy tarbiyani shakllantirish va rivojlantirishga borib taqaladi. Aqliy tarbiya o'quvchilarni ilm-fan, texnika, texnologiya hamda ishlab chiqarish sohalarida qo'lga kiritilayotgan yutuqlar bilan tanishtirish, ularda ijodiy, erkin, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini hosil qilishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. T.: "Ma'naviyat", 2008 - yil.
2. Abdumannotov A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida axloqiy xislatlarni shakllantirishda Alisher Navoiy merosidan foydalanish. /Pedagogikaning dolzarb muammolari, 1-qism, Samarqand, 1998y., 61-62 b.

3. Abdumannotov A. Navoiy farzand adobi haqida. /Boshlang'ich ta'lim, 1996. №3, 38-b.
4. Abdurahmonov D., Abdurahmonova M., Usmonova G. Navoiyning til sandig'idan. -T.:Yoshlik, 1991, №3., 36-37 b
5. Alisher Navoiy mukammal asarlar to'plami. 7-tom. «Xamsa», «Hayrat ul-abror» T.: Fan, 1991 y. -390 b.
6. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori – T: «Sharq», 1997 y., 184b.
7. G'oziyev E. Psixologiya: (Yosh davrlari psixologiyasi): - T.: «O'qituvchi», 1994. -224 b.
8. Hayitmetov A. Alisher Navoiyning adabiy-tanqidiy qarashlari. -T.: O'zFan.
9. Hayitmetov A. Alisher Navoiyxonlik suhbatlari. -T.:O'qituvchi, 1993 y. -211 b.